

UDK I DRUGE OPĆE VELIKE KLASIFIKACIJSKE SHEME DOSTUPNE NA WEBU

**UDC AND OTHER MAJOR UNIVERSAL CLASSIFICATION SCHEMES
AVAILABLE ON THE WEB**

Aida Slavić

Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti, Zagreb
E-mail: aida.slavic@ffzg.hr

UDK/UDC 025.45UDK
004.738.52

Stručni rad/Professional paper
Primljeno/Received: 18. 6. 2001.

Sažetak

U posljednja dva desetljeća razvijala su se elektronička izdanja velikih klasifikacijskih sustava na osnovi kojih su izgrađena različita referentna pomagala za klasifikaciju. Godine 2001. tri najveća opća klasifikacijska sustava dostupna su i na webu: Deweyeva decimalna klasifikacija (DDK), Klasifikacija Kongresne knjižnice (KKK) i Univerzalna decimalna klasifikacija (UDK). Od značajnih specijalnih klasifikacija treba svakako spomenuti Klasifikaciju Nacionalne knjižnice za medicinu (National Library of Medicine – NLM), koja je od 2001. godine također dostupna na internetu. Ovdje je dan prikaz UDC *Online* proizvoda i kratke informacije o drugim sustavima.

Ključne riječi: UDK, DDC, LCC, NLM, opće klasifikacijske sheme, elektronička izdanja, tablice, web-pristup

Summary

The past two decades witnessed the development of electronic editions of the major general classification systems. Once available in digital form, these classification systems have developed different reference tools to support indexers. In the year 2001, three major classification systems can finally be accessed on the web: Dewey Decimal Classification (DDC), Library of Congress Classification (LCC) and Universal Decimal Classification (UDC). Among the important special classifications, one should mention the National Library of Medicine Classification (NLM), which was also published in its electronic version in 2001. This paper also describes the *UDC Online* product and gives some brief information about other classification systems.

Keywords: UDC, DDC, LCC, NLM, general classification schemes, electronic editions, schedules, web access

Vjesnik bibliotekara Hrvatske 44, 1-4(2001), 110-128

ISSN 0507-1925

© VBH 2001.

Kratak pregled razvoja klasifikacijskih tablica u elektroničkom obliku

Prije samo nešto više od jednog desetljeća, Deweyjeva decimalna klasifikacija (DDK) bila je prva klasifikacijska shema dostupna u elektroničkom obliku. Odmah nakon nje 1993. srednje englesko izdanje Univerzalne decimalne klasifikacije unijeto je u CDS/ISIS bazu koja je nazvana *UDC Master Reference File*, a danas se smatra standardnim izdanjem klasifikacije. Automatizacija Klasifikacije Kongresne knjižnice (KKK) također je započela početkom devedesetih, da bi tek 1995. većina glavnih i pomoćnih podjela bila unijeta u elektronički oblik.

Svim trima klasifikacijskim sustavima zajednički motiv automatizacije bio je lakše i jednostavnije održavanje, distribucija, prevodenje i tiskanje klasifikacijskih tablica. Izrada modela podataka za automatizaciju ta tri sustava nije svakako bio jednostavan zadatak, no jednom uloženi napor svakako se isplatio.

Klasifikacijske tablice u elektroničkom obliku izravno su utjecale i na razvoj MARC formata za normativne datoteke tih klasifikacija, a na osnovi elektroničkih verzija, svaka od tih klasifikacija našla se u položaju da proizvodi i pomagala namijenjena klasifikatorima. DDK je ponovno bila prva u izradi pomagala klasifikatorima u Windows-okruženju. *Dewey for Windows* se od 1997. godine izdaje svake godine. Ovaj program dostupan je na CD-ROM-u za oko 400 američkih dolara, a uključuje i Cutterove tablice za određivanje signature.¹

UDC Master Reference File (MRF UDK) poslužio je kao osnova nizu izdanja tablica na CD-ROM-u (izdanja na španjolskom i češkom dostupna su već neko vrijeme, trenutačno je u pripremi CD-ROM na nizozemskom i ruskom). Oba izdanja sadrže i englesku verziju. U Windows-okruženju MRF UDK može se nešto lakše koristiti u Windows-verziji CDS/ISIS-a, no neka pogodnija aplikacija UDK-a koja bi bila analognog *Dewey for Windows* nije proizvedena.

Posljednjih nekoliko godina spomenuti klasifikacijski sustavi pripremaju tablice za korištenje u web-okruženju i nakon DDK-a ove godine pristup klasifikaciji na webu osiguravaju i KKK i UDK, a od važnih specijalnih klasifikacija koje mogu zanimati hrvatske knjižničare, treba spomenuti *National Library of Medicine Classification*.

Stavljanje tablica na web logična je i prirodna posljedica promjena u radnom okruženju suvremenih knjižnica. Moći brzo provjeriti klasifikacijsku oznaku ili pronaći njezino značenje na istom računalu, a da se ne prekida tekući posao, velika je pomoć. Imati na raspolaganju najnovije, lako pretraživo i potpuno izdanje klasifikacijskih tablica u svakom prostoru knjižnice – od informacijskog pulta i nabave do obrade knjiga – neosporna je prednost. Bibliografski stručnjaci, nastavnici i istraživači koji se klasifikacijom koriste i izvan regularnoga radnog vremena, mogu sada lako pristupiti potrebnom izvoru kod kuće, na putu, u drugoj knjižnici, školi, gradu ili državi. Skup radni prostor i onako zatrpanih knjižnica, ne mora se opterećivati glomaznim i nespretnim tiskanim izdanjima tablica u nekoliko svezaka, što ima dugoročne pozitivne ekonomski prednosti, ali svakako utječe i na kvalitetu

¹Od 31. prosinca 2001. OCLC, Forest Press (proizvođač) prestaje s proizvodnjom i distribucijom *Dewey for Windows*, a korisnici se upućuju na mrežnu verziju *WebDewey*.

usluga knjižnice. Nema razloga da klasifikacijske tablice na webu u skoroj budućnosti ne sadrže i tekstove tablica na drugim jezicima, a razvoj takvih pomagala ima jednostavno i jasno opravdanje.

Budući da se u hrvatskim knjižnicama koristi samo UDK, uz osnovne podatke o ostalim klasifikacijama, opširnije se prikazuje samo *UDC Online*.

UNIVERZALNA DECIMALNA KLASIFIKACIJA: UDC Online

Naziv proizvoda: *UDC Online*

URL: <http://www.udc-online.com>

Proizvođač: British Standards Publishing Sales Limited

Vlasnik klasifikacije: Universal Decimal Classification Consortium

Jezik: engleski

Distribucija (kontakt):

British Standards Publishing Sales Limited

tel. +44 1344 404429

fax. +44 1344 424971

ili

Technical Indexes

e-mail: marketing@techindex.co.uk

Cijena: 395 GBP za pojedinačno korištenje jednu godinu

(295 GBP promotivna cijena)

– povoljni uvjeti za trogodišnje korištenje

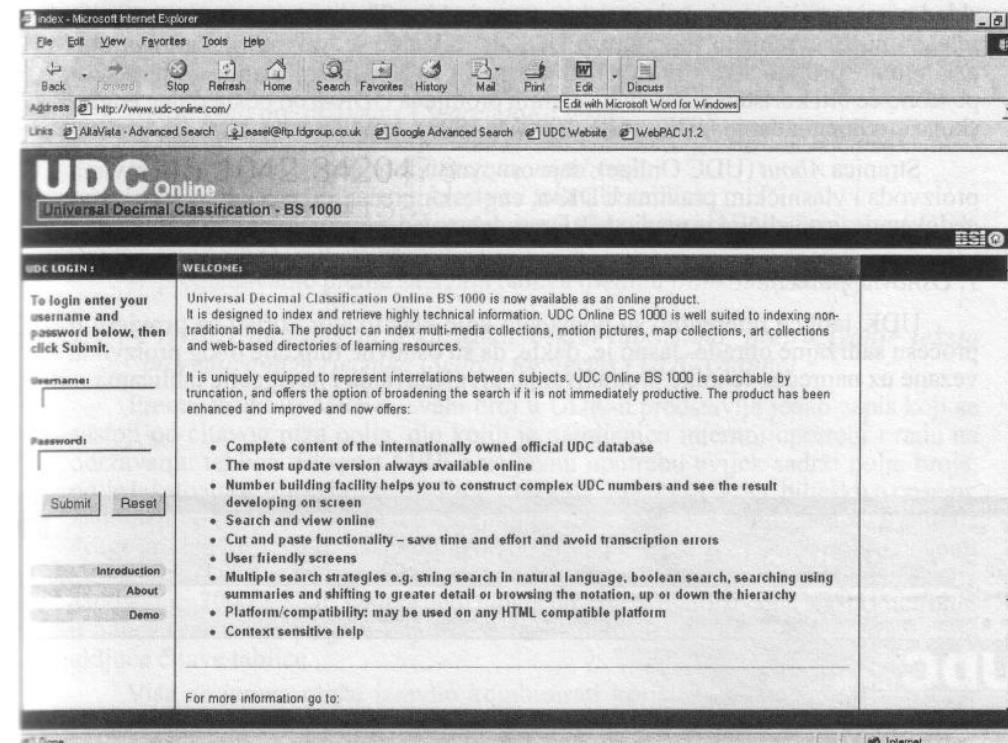
– popust obrazovnim ustanovama.

Sve informacije u vezi s cijenama mogu se dobiti od: *British Standards Publishing Sales Limited*.

British Standard Institution (BSI) dostupan je javnosti od lipnja 2001. godine, a nudi sadržaj standardnog izdanja MRF UDK-a. Klasifikacijska shema u web-okruženju prezentirana je u korisnički gostoljubivom sučelju s cijelovitim sadržajem MRF-a raspoloživim za pretraživanje i pregledavanje. Svake godine u siječnju, nakon revizije klasifikacije, nova verzija za tu godinu bit će istodobno dostupna u ovom proizvodu. Do kraja 2001. godine na raspolaganju je verzija MRF-a iz 2000. godine, koja sadrži 62.057 UDK brojeva. Od siječnja dostupna je verzija za 2001. godinu s najavljenim promjenama (npr. nove potpuno revidirane tablice za menadžment na 005, daljnja razrada religije itd.).

Kao član UDK Konzorcija, BSI ima pravo na izdavanje i besplatno korištenje MRF-a. Za tehničko rješenje *UDC Onlinea*, BSI je angažirao englesku softversku tvrtku *Technical Indexes*, dok je, zastupajući BSI, na proizvodu kao urednik radio Geoffrey Robinson.

Pristup tablicama zaštićen je lozinkom i ograničen na one koji plate pravo na korištenje aplikacije kontaktiranjem navedene adrese.

Slika 1. Pristupna stranica za *UDC Online*

Za one koji nisu pretplaćeni ili nisu sigurni da to žele, na pristupnoj stranici navedene adrese nalazi se demo² koji preko animacije vodi budućeg korisnika kroz cijelokupnu aplikaciju i sve raspoložive funkcije proizvoda.

Uz osnovne podatke o tome kako se pretplatiti na proizvod, na ovoj se stranici nalazi više vrijednih informacija.

Novim, ali i iskusnim korisnicima UDK-a, svidjet će se izvanredno bogat Uvod. To je najsuvremenija raspoloživa sažeta uputa o strukturi i sintaksi UDK-a svima slobodno dostupna na internetu. Autor teksta Geoffrey Robinson, ujedno i glavni urednik *Pocket Edition to the UDC*,³ uspješno je u ovom tekstu spojio svoje dugogodišnje bogato iskustvo u reviziji UDK-a s ulogom urednika mnogobrojnih izdanja BSI-ja. Tekst je zapravo poduzi članak koji u 10.000 riječi sažima informacije o povijesti, prirodi, strukturi, funkcioniranju, ali i primjeni UDK-a, a zasnovan je na predgovoru srednjem izdanju. Prednost je toga teksta suvremenost i potpun

²Demo zahtijeva *Flash plugin* koji je raspoloživ za instalaciju pri startanju demonstracije za one koji ga još nemaju kao sastavni dio web-pretražitelja.

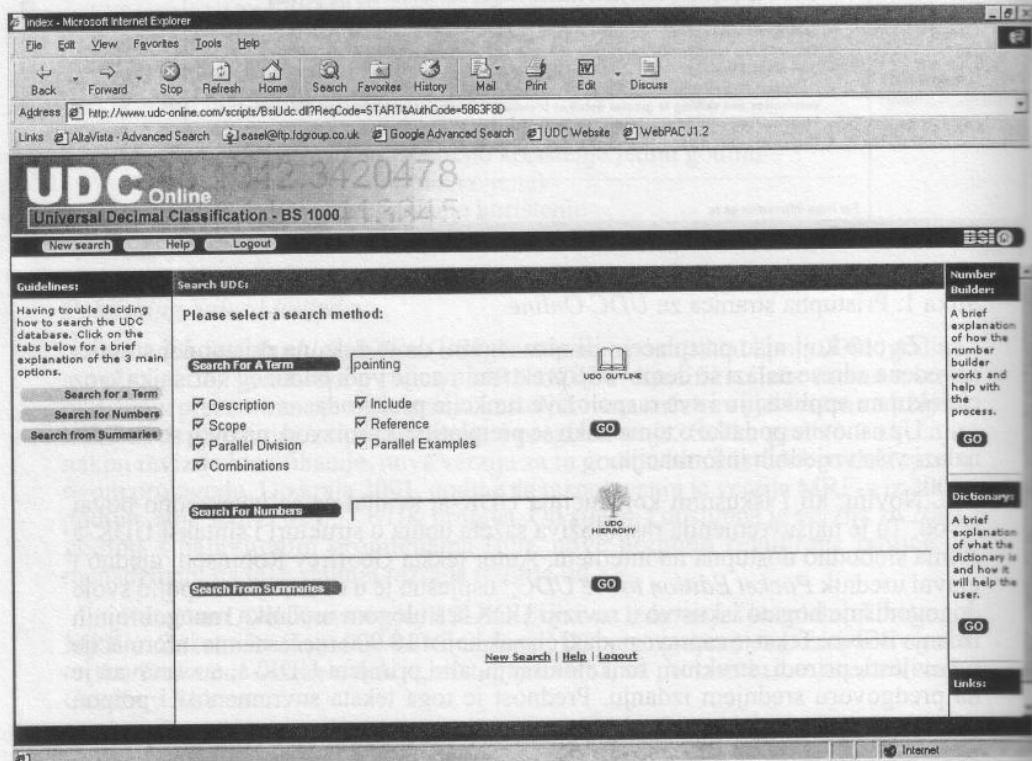
³Vidjeti prikaz M. P. Satije u ovom broju Vjesnika bibliotekara Hrvatske.

sklad s najnovijim stanjem i pravcima razvoja klasifikacije te upute na opširniju relevantnu i suvremenu literaturu o UDK-u. Tekst će se, prema riječima autora, primjereno prilagođavati promjenama u tablicama. Knjižničarima u Hrvatskoj posebno će biti koristan popis svih važnijih promjena UDK-a od posljednjeg engleskoga srednjeg izdanja UDK-a (BS 1000M: 1993) do MRF-a za 2000. godinu.

Stranica *About* (UDC Online), daje osnovne informacije o vlasničkim pravima proizvoda i vlasničkim pravima UDK-a, engleskim izdanjima na koje se proizvod nadovezuje te o veličini i izdanju MRF-a sadržanog u tekućoj verziji *UDC Onlinea*.

1. Osnovne funkcije

UDK tablice referentno su pomagalo koje klasifikator koristi za provjeru u procesu sadržajne obrade. Jasno je, dakle, da su osnovne funkcije ovog proizvoda vezane uz napredne tehnike pretraživanja, pregledavanja i navigacije tablicama.

Slika 2. Glavno sučelje sa svim opcijama za pretraživanje i uputama

1.1 Pretraživanje i pregledavanje

Aplikacija nudi šest načina za pretraživanje tablica, a upute su raspoložive na lijevoj i desnoj margini glavnog zaslona:

- direktno pretraživanje (*Search for a term*),
- pretraživanje pomoću rječnika (*UDC Outline*),
- pretraživanje brojeva (*Search for numbers*),
- istodobno pretraživanje brojeva i teksta iz tablica,
- pregledavanje i pretraživanje kretanjem hijerarhijom brojeva u UDK tablicama (*UDC Hierarchy*) i
- pregledavanje prema sadržaju tablica (*Search from Summaries*).

1.1.1 Pretraživanje teksta u klasifikacijskim tablicama, pretraživanje teksta posredovanjem rječnika (*Search for Terms i UDC Outline*)

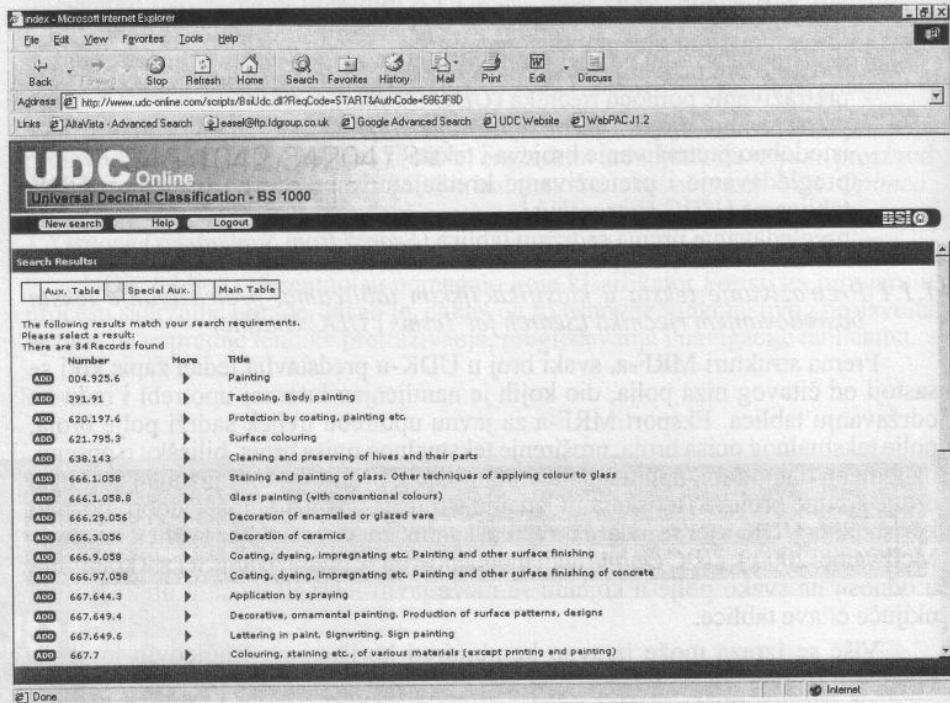
Prema strukturi MRF-a, svaki broj u UDK-u predstavlja jedan zapis koji se sastoji od čitavog niza polja, dio kojih je namijenjen internoj upotrebi i radu na održavanju tablica. Eksport MRF-a za javnu upotrebu uvijek sadrži polje broja, polje tekstualnog opisa broja, proširenje tekstualnog opisa broja, bilješku o opsegu, napomenu o upotrebi, uputu o paralelnoj podjeli, primjere kombinacija i uputu na druge srođne brojeve (u tiskanom izdanju strelica) – koji su i inače dobro poznati korisnicima UDK-a jer se nalaze u svim tiskanim izdanjima tablica (vidjeti opširnije McIlwaine, 2000.). *UDC Online* nudi mogućnost da se pretraživanje teksta kontrolira u odnosu na svako polje u kojemu se može javiti tekst ili da se u pretraživanje uključe čitave tablice.

Više se izraza može izravno kombinirati korištenjem Booleovih logičkih operatora (AND, OR, NOT).

Ako korisnik nije siguran koji izraz treba upotrijebiti ili samo želi ući u trag riječima koje sadrže određeni niz slova na početku, sredini ili na kraju riječi, može se odabratи pretraživanje s pomoću rječnika odabirom tipke *UDC Outline* (znak u obliku knjige na desnoj strani okvira za pretraživanje teksta). Prozorčić koji se otvorи, nudi kretanje kroz kazalo izraza koji su izlistani iz teksta klasifikacije. U tom prozoru odabire se i pozicija tog izraza unutar izraza za pretraživanje: upravo taj izraz, izraz koji počinje tim nizom znakova, izraz kojemu je taj niz znakova u sredini ili na kraju.

Nakon odabira pojma i pritska na tipku "GO", rezultat pretraživanja otvorit će se u novom prozoru i svi zapisi koji zadovoljavaju tražene uvjete naći će se izlistani prema redoslijedu kojim se nalaze u UDK tablicama.

Ovisno o tome iz koje tablice brojevi dolaze (glavne, opće pomoćne, specijalne pomoćne), brojevi će imati različito obojenju pozadinu. Ako je tražena kombinacija pojmove povezana Booleovim logičkim operatorima, svaki od traženih izraza bit će grafički istaknut (crveno) u izlistanim rezultatima.

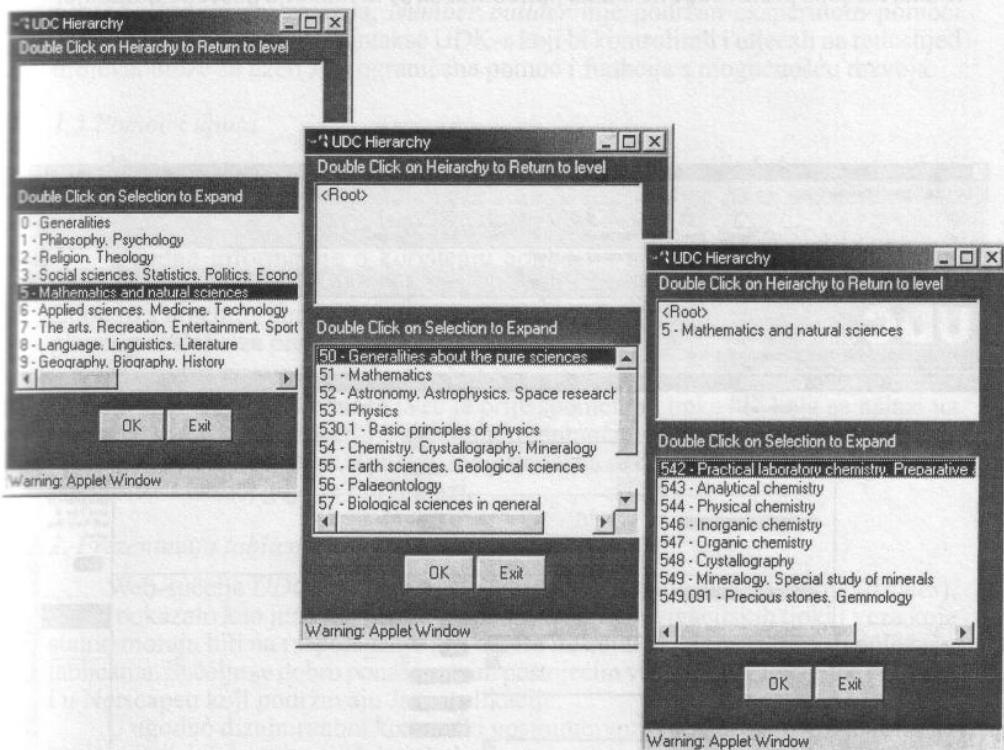
Slika 3. Rezultati pretraživanja izraza "painting" po svim poljima teksta UDK tablica

Svaki UDK broj u prikazanim rezultatima ima hipervezu na mjesto u tablicama iz kojih dolazi. Odabirom hiperveze dolazi se na mjesto u tablici gdje se broj nalazi u svome normalnom okruženju od kojega se onda mogu "listati" tablice naprijed i nazad. Uz broj u tablici, naći će se uobičajeni tekst koji se nalazi i u tiskanim tablicama: opis, prošireni opis, bilješka o opsegu. Uputa na srodne brojeve (u tiskanim tablicama to je strelica) ovdje je hiperveza koja izravno vodi do mjesta u tablici gdje se nalazi odnosni UDK broj. Uza svaki broj uz koji se može koristiti neki specijalni pomoćni broj, nalazi se hiperveza na simbol informacije I (*information*) tj. hiperveza na uputu o odgovarajućoj specijalnoj pomoćnoj tablici. Pored ovih podataka nalazi se i tipka "ADD" pritiskom na koju će se UDK broj kopirati u okvir za spajanje brojeva i to će se dogoditi u pozadini ne ometajući rad u postojećem prozoru.

1.1.2 Pretraživanje brojeva i pregledavanje kretanjem UDK hijerarhijom

Pretraživanje broja kao i pretraživanje riječi dovest će na mjesto u tablici gdje se broj nalazi, a potom se normalno može kretati naprijed i nazad te slijediti veze na srodne pojmove ili kopirati broj u aplikaciju za izgradnju složenih brojeva (pritiskom tipke "ADD").

Za one koji ne znaju točno broj, odabirom tipke desno od okvira za pretraživanje broja (Slika 4) otvara se mali prozor s glavnim skupinama, a odabir skupine otvorit će novi prozor koji prikazuje pregled podjela u toj skupini i jednako tako za sve iduće korake u hijerarhiji. Konačnom selekcijom broj se preslikava u okvir za pretraživanje brojeva, a postupak je dalje jednak kao i pri normalnom pretraživanju.

Slika 4. Pregledavanje UDK tablica korištenjem opcije "HIERARCHY"

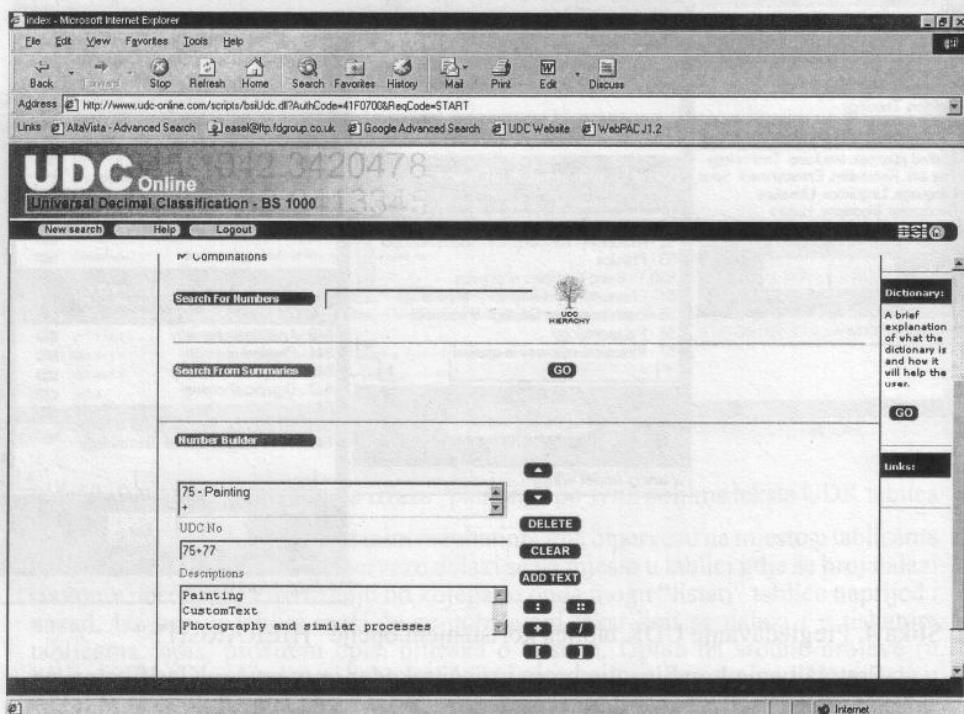
Pretraživanje kombinacije broja i riječi također je moguće. Klasifikatori će vjerojatno najčešće pretraživati neki pojam u nekoj određenoj širokoj skupini i to je vrlo jednostavan postupak. Riječ se unese u okvir za pretraživanje riječi, a broj u okvir za pretraživanje brojeva i pritisne se ikona "SEARCH".

1.2 Pretraživanje prema sadržaju tablica (Search from Summaries)

Ova funkcija podržava način koji rabi klasifikator tiskanih tablica. Na lijevoj je margini popis svih pomoćnih tablica i glavnih skupina, a odabirom neke od njih u desnom prozoru spomenuta se tablica otvara, a kretanje po hijerarhiji istovjetno je kretanju po tiskanim UDK tablicama.

1.3 Tiskanje

Ne postoji zasebna funkcija tiskanja tablica u okviru *UDC Onlinea*, a razlog je tome vrlo jednostavan. Tablice koje se učitaju na zaslonu kao rezultat pretraživanja, mogu se selektirati i kopirati u odgovarajuću aplikaciju za priređivanje teksta. Za sada proizvođač ne nalazi potrebnim da se ta funkcija posebno dorađuje.

Slika 5. Izgradnja složenih UDK brojeva

1.4 Izgradnja složenih UDK oznaka

Kretanjem kroz tablice i pritiskom na "ADD" uz pojedini broj, ti će se brojevi neprimjetno kopirati u aplikaciju za izgradnju složenog broja, koja se otvara na dnu glavnog prozora za pretraživanje, a u posebnom su okviru navedene pripadajuće definicije kao podsjetnik. Pojedini brojevi mogu se potom povezati odgovarajućim znakovima pritiskom na tipku za pojedini znak (*edit*, *clear*, *add text*) ili popraviti pritiskom na tipku *edit*. Nakon što broj dobije zadovoljavajući izgled, može se

selektirati i kopirati izvan *UDC Online* aplikacije (uobičajene *copy/paste* funkcije) u danu knjižničnu aplikaciju ili aplikaciju za priređivanje teksta.

Korištenje te funkcije nije osobito spretno i ako su brojevi jednostavni, kao u primjeru na Slici 5, onda ona zasigurno nema opravdanje. Ako se, međutim, kombiniraju puno duži brojevi i brojevi koji se teško pamte, tada je to vrlo korisna pomoć. Budući da, za sada, *Number builder* nije podržan ekspertnom pomoći zasnovanom na pravilima sintakse UDK-a koji bi kontrolirali i utjecali na redoslijed brojeva, može se uzeti kao ograničena pomoć i funkcija s mogućnošću razvoja.

1.5 Pomoć i uputa

Dvije su vrste pomoći na raspolažanju u ovoj aplikaciji. Jedna se odnosi na aplikaciju samu i korištenje spomenutih funkcija, a druga na upute koje su dio samih tablica.

Uvodne informacije o korištenju aplikacije nalaze se u demo-programu. Detaljnije upute o tome kako se pretražuju riječi, brojevi i rječnik te kako se koristi Booleova algebra i funkcija izgradnje broja, nalaze se na lijevoj i desnoj margini glavnog zaslona za pretraživanje.

Upute koje se odnose na sadržaj tablica, povezane su hipervezama na mjestima na koja se u tablicama odnose. Već je prije spomenuta tipka "I" koja se nalazi uz brojeve, a sadrži informaciju o specijalnim pomoćnim tablicama primjenjivim uz taj broj. Ono što nedostaje, a postoji mogućnost da se doradi, jest izravna hiperveza na mjesto u tablici gdje se broj nalazi.

2. Prezentacija tablica i sučelje

Web-sučelje *UDC Online* koristi web-dizajn zasnovan na okvirima (*frames*), što se pokazalo kao jedino rješenje u odnosu na broj navigacijskih tipki i veza koje stalno moraju biti na raspolažanju bez obzira na korak u pretraživanju ili položaj u tablicama. Sučelje se dobro ponaša u svim postojećim verzijama Microsoft Explorera i u Netscapeu koji podržavaju Java-aplikacije.

U ugodno dizajniranom korisnički gostoljubivom sučelju smješten je priličan broj funkcijskih i navigacijskih tipki koje su spomenute u ovom tekstu. Kao pomoć navigaciji koriste se različite diskretnе boje za prikaz UDK brojeva (koji dolaze iz različitih tablica): boja lavande za brojeve iz glavnih tablica, pastelnozelena za specijalne pomoćne brojeve i svijetloplava za opće pomoćne brojeve. Namjena je boja da pomognu kretanju tablicama i pretraživanju.

3. Tehnički i ostali podaci

Podržavanje složenog indeksnog jezika kao što je UDK, nije trivijalan zadatak. Radi se o razmjerno velikom broju zapisa koji se pretražuju i kojima se pristupa u web-okruženju u kontroliranim uvjetima uz identifikaciju korisnika. UDK ima ponešto složeniju sintaksu koja zahtijeva istodobno rukovanje s nekoliko nizova brojeva, a sami brojevi koji dolaze iz tri vrste tablica, sadrže različite simbole kao fasetne indikatore te niz pravila korištenja.

Arhitektura servera *UDC-Online* sastoji se od: *Microsoft SQL* servera baze podataka, klastera *Intel servera*, i niza *Windows NT* aplikacijskih servera konfi-

guriranih za balansiranje opterećenja i redundanciju. Softver korišten za pristupanje podacima u SQL bazi podatka jest ASP (*Active Server Page*). Sve komponente koje se tiču sigurnosti, kontrole korisnika i pristupa razvio je izvođač *Technical Indexes* koji osigurava i tehničku podršku (*help desk*) te odgovara na tehničke upite korisnika svaki dan od 8.30 do 17.30 (prema engleskom vremenu).

Nakon prijavljivanja i tijekom upotrebe proizvoda, ako prijavljeni korisnik 20 minuta ne koristi program, dolazi do automatskog odjavljivanja. Iako to često može ometati u radu, *Technical Indexes* ne želi produljiti to vrijeme dok korisnici sami ne zatraže promjenu ili se to ne pokaže potrebnim.

Ostali članovi UDK Konzorcija zainteresirani su za suradnju s BSI-jem pa postoji mogućnost da će francuska ili ruska verzija UDK-a biti u budućnosti dostupna u okviru *UDC Onlinea*. Česi, koji su također članovi Konzorcija, pripremaju svoju vlastitu web-verziju UDK-a.

DEWEYJEVA DECIMALNA KLASIFIKACIJA: WebDewey

Naziv proizvoda: *WebDewey*

URL: <http://www.oclc.org/dewey/>

Proizvodnja: OCLC i OCLC Forest Press

Vlasnik klasifikacije: OCLC (Online Computer Library Center) i OCLC Forest Press u Dublinu, Ohio, Sjedinjene Američke Države

Jezik: engleski

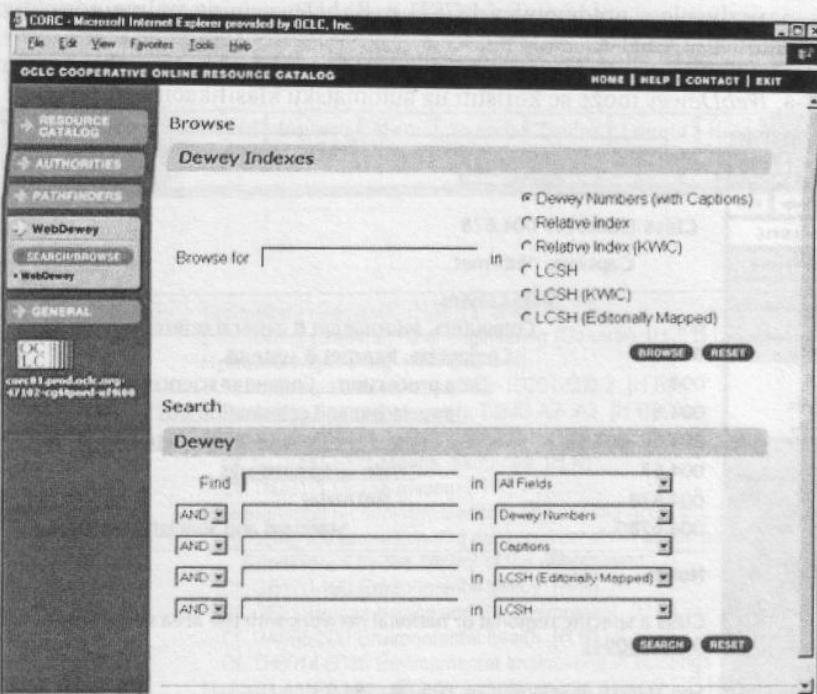
Cijena: 275 \$ (US) za godišnju pretplatu jednog korisnika

575 \$ (US) za godišnju pretplatu neograničenog broja korisnika (pretplata vrijedi od siječnja 2002.).

DDK u svom posljednjem izdanju sadrži više od 20.000 brojeva. Od sedamdesetih godina DDK je, po uzoru na UDK, uveo dosta općih pomoćnih tablica koje prije nisu postojale, no unatoč tome, kombinacija brojeva iz pomoćnih i glavnih tablica podliježe strogim pravilima, a umjesto simbola i oznaka koriste se ponovno brojevi kao jedina indikacija da je određena oznaka složena od brojeva iz glavnih i pomoćnih podjela. Na DDK se zbog toga ne gleda kao na analitičko-sintetičku klasifikaciju.

WebDewey dostupan je od svibnja 2001. godine u okviru programa CORC⁴ kao pomagalo uz automatsku klasifikaciju web-izvora (SCORPION). Svi katalogizatori u ovom sustavu distribuiranog katalogiziranja web-izvora, koji imaju pravo unosa u CORC, imaju i pravo korištenja DDK-a u web-okruženju. Izvori su informacija automatski grubo klasificirani prema DDK-u, a katalogizatori potom koristeći *WebDewey* dopunjavaju i, prema potrebi, ispravljaju klasifikacijsku oznaku (Vizine-Goetz, 2001.).

⁴*Cooperative Online Resource Catalogue* – kooperativni je katalog web-izvora informacija koji je kao projekt OCLC-ova Istraživačkog centra započet 1999. Projekt je specifičan po tome što je osigurao pomagala za automatsku katalogizaciju prema MARC formatu i automatsku klasifikaciju prema DDK-u (dio projekta SCORPION). CORC katalog sadrži lokalno proizvedene i zajedničke zapise ne samo digitalnih, već i drugih izvora informacija (Hickey; Vizine-Goetz, 1999.).

Slika 6. Sučelje za pretraživanje u *WebDeweyju*

Aplikacija DDK-a na webu još se dopunjava kako bi se mogla koristiti i izvan CORC-a, a bit će dostupna od siječnja 2002. godine.

WebDewey sadrži posljednju verziju tablica (DDK 21 baze podataka), pomoćne tablice, priručnik i kazalo srodnih pojmove te dopune i revidirane tablice 000 Računala, internet i sustavi. *WebDewey* kao i njegov prethodnik *Dewey for Windows*, sadrži i predmetnice Kongresne knjižnice (LCSH) uz KKK. Siječanska verzija 2002. godine sadržavat će i sve promjene, ispravke i dopune tablica uvedene do ožujka 2001., te nove veze između DDK oznaka i predmetnica LCSH.

Osnovne funkcije:

- pregledavanje tablica: glavnih brojeva s definicijama, LCSH-a, LCSH-a prema ključnim riječima iz konteksta predmetne odrednice, LCSH-a vezano na DDK, kazalo srodnih pojmove i ključne riječi iz konteksta kazala srodnih pojmove,
- pretraživanje svih polja, DDK brojeva, definicija brojeva, LCSH-a, kazala srodnih pojmove, bilješki,
- pretraživanje kazala srodnih pojmove koje sadrži nekoliko tisuća pojmove dodanih kazalu u tiskanim tablicama,
- pretraživanje predmetnica Kongresne knjižnice (LCSH) i

- povezivanje s predmetnicima LCSH u *WebDeweyju* na online normativnu datoteku LCSH-a.

Baze podataka tromjesečno se obnavljaju. Isto tako, kad se upotrebljava unutar CORC-a, *WebDewey* može se koristiti uz automatsku klasifikaciju.

The screenshot shows the OCLC CORC interface. In the top left, there's a logo for 'OCLC CORC'. A navigation menu on the left includes 'Home', 'Help', 'Exit', 'Contact OCLC', 'Resource Catalog', 'Authorities', 'Pathfinders', 'WebDewey', 'Search', and 'General'. The 'WebDewey' option is highlighted. The main content area has a search bar with 'Find' and 'in All Fields' dropdown, and a 'Start' button. Below the search bar, the text 'Class Number: 004.678' is displayed. To its right are 'Browse', 'Notes', and 'Terms' buttons. Under 'Caption', it says '*Internet'. The 'Main Classes' section lists:

- 000 Computers, information & general reference
- 000 Computers, Internet & systems
- 004 Data processing - Computer science
- 004.6 Interfacing and communications
- 004.65-004.68 Computer communications networks
- 004.67 *Wide-area networks
- 004.678 *Internet
- 004.6780, ... Standard and Special Subdivisions

A 'Notes' section follows, containing the text: 'Class a specific regional or national network with the area served , e.g., Janet 004.6780941'. At the bottom, it says 'See Manual at 004.678 vs. 025.04.384.33.'

Slika 7. Zapis u *WebDeweyju*

KLASIFIKACIJA KONGRESNE KNJIŽNICE: Library of Congress Classification Web

Naziv proizvoda: *Library of Congress Classification Web*

URL: <http://www.loc.gov/cds>

Distribucija: *Library of Congress, Cataloguing Distribution Service*

e-mail: cdsinfo@loc.gov

Cijena: nije još određena, predbilježba će započeti od jeseni 2001. godine

Proizvod omogućava pristup, pretraživanje i pregledavanje svih klasifikacijskih oznaka iz tablica Klasifikacije Kongresne knjižnice (KKK) i predmetne odrednice Kongresne knjižnice (LCSH). Proizvod je zamišljen kao podrška u radu katalogizatorima i klasifikatorima. Kao i u drugim online klasifikacijama, i ovdje su unakrsne uputnice, tj. povezivanje srodnih pojmova, podržane hipavezama. *Library of Congress Classification Web* omogućava pristup i pregledavanje samo određene tablice. S obzirom na opseg KKK-a (više od 400.000 oznaka) i dinamiku dopuna ove enumerativne klasifikacije i uz to vezane poteškoće u klasifikaciji, spomenuto je pomagalo klasifikatorima iznimno važno. Zbog svog opsega, KKK se često kontrolira i koristi pri izradi drugih kontroliranih rječnika te je stoga pristup toj

klasifikaciji i predmetnicama Kongresne knjižnice zanimljiv i onima koji se samom klasifikacijom ne koriste.

Back		Forward	Refresh	Menu	Search	Tables	Logout	Help
Class #		Go		[Navigation icons]				
Technology (General)								
T1-995	Technology (General) [H R B L S N]							
TA1-2040	Engineering (General). Civil engineering (General) [H R B L S N]							
TC1-1800	Hydraulic engineering [H R B L S N] For municipal water supply see TD201-500.2 [H R]							
TC1501-1800	For hydraulic machinery see TJ840.A2-A3 [H R] Ocean engineering [H R B L S N] Cf. GC1000-1023 Marine resources [H R] Cf. TN291.5 Ocean mining [H R]							
TD1-1066	Environmental technology. Sanitary engineering [H R B L S N] Including the promotion and conservation of the public health, comfort, and convenience by the control of the environment Cf. GE170-190 Environmental policy [H R] Cf. GF51 Human beings and the environment [H R] Cf. RA565-600 Environmental health [H R] Cf. TH6014-6085 Environmental engineering in buildings [H R]							
TE1-450	Highway engineering. Roads and pavements [H R B L S N] Cf. HD9717.5.R6-.R64 Road construction industry [H R]							

Slika 8. Jedan od načina prikaza hijerarhije tablica Klasifikacije Kongresne knjižnice u *Library of Congress Classification Webu*

Osnovne funkcije:

- cjelovit tekst glavnih i pomoćnih tablica KKK-a
- pristup cjelovitoj bazi LCSH i prikaz predmetnih odrednica u obliku tezaurusa te povezivanje predmetnih odrednica s KKK-om,
- pristup uvijek aktualnoj bazi KKK s tjednim dopunama,
- pretraživanje prema brojevima, definicijama brojeva i prema kazalu i
- cjelovit ili djelomičan hijerarhijski prikaz klasifikacijskih brojeva kao rezultat pretraživanja.

Search | Reset | Logout | Close | Menu | Help

Classification Search

Caption	<input type="text"/>	Browse
Keyword	<input type="text"/>	Browse
Index term	<input type="text"/>	Browse
Caption or index term	<input type="text"/>	Browse
Classification number	<input type="text"/>	Browse

Display Options

Return records per page.

Display no hierarchy, caption, partial hierarchy or entire hierarchy.

Include schedules, tables or both.

Search Options (only apply when you click on the "Search" button)

Find all matching terms (AND search) or any matching term (OR search).

Run a simple or boolean search (requires quotes around your search terms).

Case sensitive search (capital letters and accent marks must match).

Exact match (don't perform a truncation search that returns alternate word endings).

Search | Subsets...

Slika 9. Sučelje za pretraživanje *Library of Congress Classification Web* u kojemu se može odabrati ne samo način pretraživanja, već i način prikaza (npr. bez hijerarhije, djelomična hijerarhija, potpuna hijerarhija ili glavne tablice, pomoćne tablice ili obje)

Klasifikacija Kongresne knjižnice razvija se više od jednog stoljeća i za to su se vrijeme pojedine tablice razvijale potpuno samostalno pa je svaka tablica specifična u pogledu korištenja specijalnih tablica i izvođenja brojeva. *Library of Congress Classification Web* za sada pokriva samo devet šire primjenjivih pravila, a korisnici se upozoravaju na moguće pogreške u spajanju brojeva u skupinama H i P (*Library of Congress Classification Web quick start tutorial*, 2001.). S obzirom na prirodu LKK-a i teškoće koje u korištenju toga sustava postoje vezano uza stalne promjene i dopune te opseg tablica, *Library of Congress Classification Web* dragocjeno je pomagalo korisnicima klasifikacije. Klasifikaciji se moglo slobodno pristupiti na webu od početka siječnja do 31. kolovoza 2001. kada je završeno i pilot-testiranje. Web-sučelje detaljno je testirano u 33 ustanove (Selden, 2001.).

KLASIFIKACIJA NLM-a: National Library of Medicine Classification

Naziv proizvoda: *National Library of Medicine Classification*

URL: <http://wwwcf.nlm.nih.gov/class/>

Proizvodnja: *National Library of Medicine*

Vlasnik klasifikacije: *National Library of Medicine*, Bethesda, Sjedinjene Američke Države

Jezik: engleski

Cijena: slobodan pristup

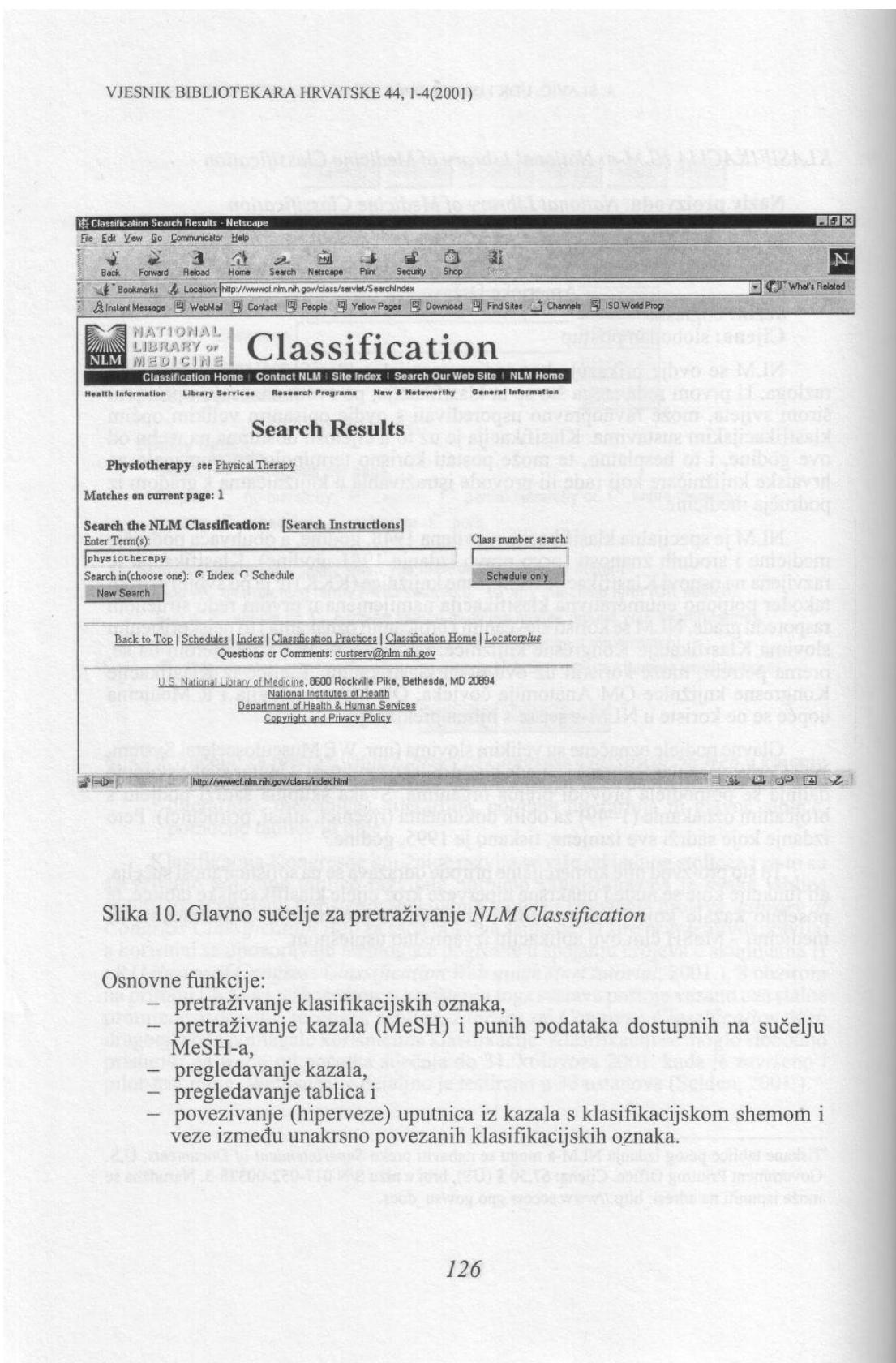
NLM se ovdje prikazuje kao jedina specijalna klasifikacija zbog nekoliko razloga. U prvom redu stoga što se ta klasifikacija, po svom značenju i primjeni širom svijeta, može ravnopravno uspoređivati s ovdje opisanim velikim općim klasifikacijskim sustavima. Klasifikacija je uz to u cijelosti dostupna na webu od ove godine, i to besplatno, te može postati korisno terminološko pomagalo za hrvatske knjižničare koji rade ili provode istraživanja u knjižnicama s građom iz područja medicine.

NLM je specijalna klasifikacija razvijena 1948. godine, a obuhvaća područje medicine i srodnih znanosti (prvo pravo izdanje 1951. godine). Klasifikacija je razvijena na osnovi Klasifikacije Kongresne knjižnice (KKK) te je po svojoj prirodi također potpuno enumerativna klasifikacija namijenjena u prvom redu stručnom rasporedu grade. NLM se koristi slovčanim i brojčanim oznakama i to neiskorištenim slovima Klasifikacije Kongresne knjižnice: QS-QZ i W-WZ s namjerom da se, prema potrebi, može koristiti uz ovu opću klasifikaciju. Tablice iz Klasifikacije Kongresne knjižnice QM Anatomijska čovjeka, QR Mikrobiologija i R Medicina uopće se ne koriste u NLM-u jer se s njima preklapaju.

Glavne podjele označene su velikim slovima (npr. WE Musculoskeletal System, WG Cardiovascular System) i slijede hijerarhijsku strukturu. Unutar svake skupine daljnja se potpodjela provodi prema organima. Svaka skupina sadrži podjelu s brojčanim oznakama (1–49) za oblik dokumenta (rječnici, atlasi, priručnici). Peto izdanje koje sadrži sve izmjene, tiskano je 1995. godine.⁵

To što proizvod nije komercijalne prirode odražava se na sofisticiranost sučelja, ali funkcije koje se nude i unakrsne hiperveze kroz cijele klasifikacijske tablice, te posebno kazalo koje je zasnovano i povezano s predmetnim odrednicama za medicinu – MeSH čini ovu aplikaciju izvanredno uspješnom.

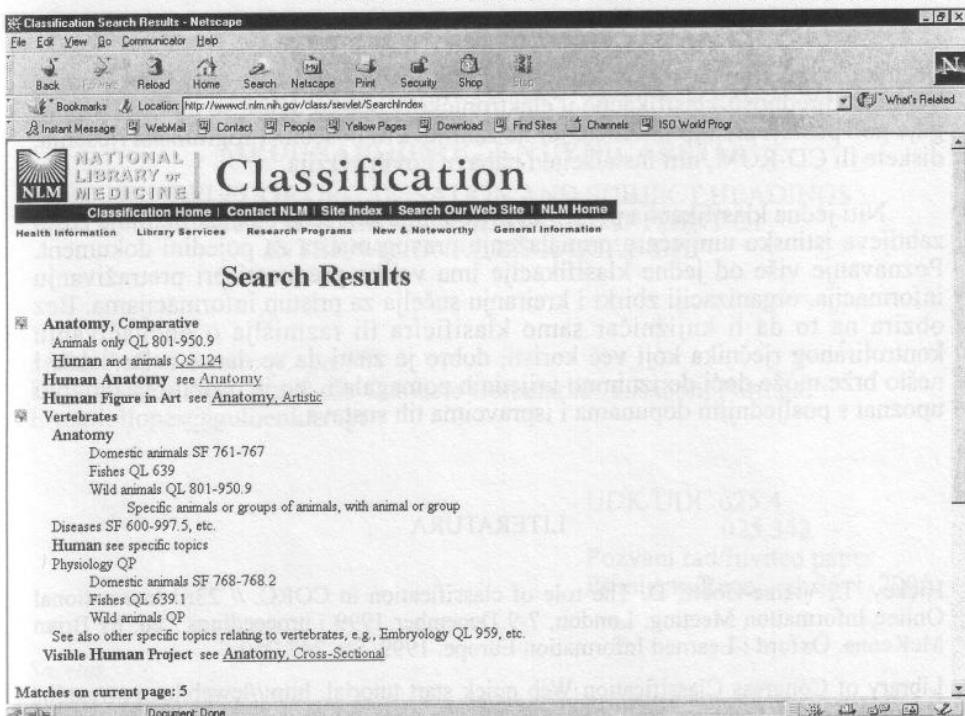
⁵Tiskane tablice petog izdanja NLM-a mogu se nabaviti preko *Superintendent of Documents*, U.S. Government Printing Office. Cijena: 67,50 \$ (US), broj u nizu S/N 017-052-00328-3. Narudžba se može ispuniti na adresi: http://www.access.gpo.gov/su_docs.

Slika 10. Glavno sučelje za pretraživanje *NLM Classification*

Osnovne funkcije:

- pretraživanje klasifikacijskih oznaka,
- pretraživanje kazala (MeSH) i punih podataka dostupnih na sučelju MeSH-a,
- pregledavanje kazala,
- pregledavanje tablica i
- povezivanje (hiperveze) uputnica iz kazala s klasifikacijskom shemom i veze između unakrsno povezanih klasifikacijskih oznaka.

Slika 11. Rezultat pretraživanja izraza "human anatomy" preko kazala. Na slici se vidi hijerarhijska struktura kazala i hiperveze na pojmove i normativnu datoteku MeSH-a

Pretraživanje pojmove može se obavljati preko kazala ili preko tablica, i to korištenjem Booleovih logičkih operatora. Pretraživanje vodi do kazala pojmove koje odražava hijerarhiju pojmove i ni po čemu ne zaostaje za tezaurusom, pogotovo zahvaljujući vezama prema normativnoj datoteci predmetnih odrednica MeSH-a. Prema kazalu se zatim može kretati bilo hijerarhijom bilo praćenjem hiperveza unakrsnih uputnica, a pregledavati se mogu tablice u kojima su klasifikacijske oznake u skupini hiperveze na daljnje potpodjele tih skupina.

Zaključak

Klasifikacijske su tablice, osim što su nužne klasifikatorima, ujedno korisna pomagala za terminološku kontrolu ili podršku pri pretraživanju informacija te reviziju starih ili izgradnju novih kontroliranih rječnika. Danas knjižnične klasifikacije nalaze široku primjenu i izvan područja knjižničarstva gdje je god potrebno uspostaviti red i organizaciju poradi prikaza ili pronalaženja informacija, od portala na intranetu velikih poslovnih ili industrijskih korporacija do predmetno organiziranih informacijskih servisa na internetu. U tom je smislu mogućnost pristupa klasifikacijama na internetu velik korak prema promicanju tih pomagala i stvaranju okruženja u kojemu će se lakše dolaziti do kvalitetnih kontroliranih

rječnika, a moći će se više znati i bolje pratiti razvoj područja sadržajne obrade. Velike su prednosti klasifikacije u elektroničkom obliku, kojoj se može pristupiti gdje god postoji pristup internetu jer ne zahtijeva ni posebna programska rješenja, diskete ili CD-ROM, niti instalacije i nabavu novih verzija.

Niti jedna klasifikacija po svojoj prirodi nije savršena pa klasificiranje često zahtijeva istinsko umijeće u pronalaženju pravog mjesta za pojedini dokument. Poznavanje više od jedne klasifikacije ima velike prednosti pri pretraživanju informacija, organizaciji zbirki i kreiranju sučelja za pristup informacijama. Bez obzira na to da li knjižničar samo klasificira ili razmišlja o obogaćivanju kontroliranog rječnika koji već koristi, dobro je znati da se danas nešto lakše i nešto brže može doći do iznimno vrijednih pomagala i, što je osobito važno, biti upoznat s posljednjim dopunama i ispravcima tih sustava.

LITERATURA

- Hickey, T.; Vizine-Goetz, D. The role of classification in CORC. // 23rd International Online Information Meeting, London, 7-9 December 1999 : proceedings / ed. by Brian McKenna. Oxford : Learned Information Europe, 1999. Str. 247-250.
- Library of Congress Classification Web quick start tutorial. <http://lcweb.loc.gov/catdir/classwebtutorial/4enhance.html> (2001-08-29).
- McIlwaine, I. C. The Universal Decimal Classification : a guide to its use. The Hague : UDC Consortium, 2000.
- NLM Classification : fact sheet. <http://www.nlm.nih.gov/pubs/factsheets/nlmclasif.html> (2001-09-01).
- Selden, Karen. Library of Congress Classification Web. // Technical Services Law Librarian 26, 3/4(2001). <http://www.aallnet.org/sis/tsll/26-0304/26-0304.htm> (2001-08-19).